ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

ПРЕЗИДІЯ
ПОСТАНОВА

22.06.2017 м. Київ П-9-7

Про ситуацію на ринку праці та дії профспілок

Ситуація на ринку праці України в 2017 році залишається досить складною. Через випереджаюче збільшення тарифного навантаження зростає собівартість виробництва, що обумовлює кризовий стан не лише окремих підприємств, а й цілих галузей. Відсутній комплексний підхід до прогнозування потреб виробничої та невиробничої сфер у кваліфікованих спеціалістах та робітниках із урахуванням структури національної економіки.

Невирішеними залишаються притаманні ринку праці України системні проблеми, такі як відсутність достатньої кількості сучасних високотехнологічних та гідно оплачуваних робочих місць, низька якість освітніх програм та криза в системі підготовки кадрів для промисловості, що призводить до дефіциту кваліфікованих спеціалістів у сфері виробництва та низького рівня зайнятості серед осіб з вищою освітою, поширення трудової міграції, значної кількості зайнятих у тіньовому секторі економіки тощо.

Для збереження позитивної динаміки та сприяння подальшому відновленню соціально-економічної сфери України ФПУ має поглибити співпрацю з усіма зацікавленими сторонами з метою збереження існуючих та сприяння створенню легальних робочих місць, оновленню системи підготовки кадрів для промисловості, забезпеченню балансу трудових ресурсів (впровадження прогнозу та стратегічного планування на ринку праці), захисту прав трудових мігрантів та створенню умов для їх повернення в Україну.

У зв'язку із зазначеним і заслухавши інформацію заступника Голови ФПУ Шубіна О.О. про ситуацію на ринку праці та дії профспілок (додається), Президія Федерації професійних спілок України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Керівництву ФПУ:

1.1. Звернутись до Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення з пропозицією розглянути стан виконання рекомендацій учасників слухань у Комітеті на тему: «Мета та шляхи реформування Державної служби зайнятості» (затверджених протоколом № 50 від 05.07.2016).

1.2. Ініціювати проведення розширеного засідання НТСЕР з метою розгляду питання «Забезпечення збереження та розвитку трудового потенціалу України».

2. Керівництву ФПУ спільно з всеукраїнськими профспілками та територіальними профоб'єднаннями:

2.1. Продовжити роботу над законопроектами, що стосуються законодавства про зайнятість, та, з метою вироблення позиції ФПУ щодо шляхів удосконалення державної політики зайнятості, провести їх широке обговорення.

2.2. Взяти участь у:

- розробленні Національним комітетом з промислового розвитку пропозицій до Стратегії розвитку промислового комплексу України та Стратегії розвитку підготовки висококваліфікованих робітників для забезпечення потреб промисловості (запобігання відтоку кадрів з промислового сектору та удосконалення механізму професійної підготовки кадрів відповідно до потреб промисловості, у тому числі за рахунок державного замовлення);

- розробленні програм, передбачених планами дій Кабінету Міністрів України, зокрема таких як: Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року, Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі України, Енергетична стратегія України до 2035 року, Експортна стратегія України, Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року;

- розробленні та сприяти затвердженню Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення.

2.3. Опрацювати питання про співпрацю з Європейським фондом освіти в Україні щодо:

- захисту прав та інтересів людини праці в контексті впровадження Національної рамки кваліфікацій та розробки професійних, освітніх стандартів;

- розробки інструменту прогнозування зміни стану економіки та майбутніх потреб ринку праці.

2.4. Провести експертне обговорення ролі профспілок у розвитку системи кваліфікацій в Україні.

2.5. Сприяти розвитку системи профорієнтації, зокрема для молоді, яка навчається або закінчила навчання, та популяризації робітничих професій, використовуючи інституційний потенціал Ради з питань професійної орієнтації населення.

2.6. Продовжити роботу з Кабінетом Міністрів України щодо відновлення наставництва на виробництві.

2.7. Напрацювати пропозиції щодо механізму посилення спроможності ФПУ у частині захисту прав трудових мігрантів та створення умов для їх повернення на батьківщину.

3. Всеукраїнським профспілкам та територіальним профоб'єднанням забезпечити включення до колективних договорів та угод положення щодо:

3.1. Раціонального використання наявних робочих місць та недопущення їх необґрунтованого скорочення, запровадження превентивних заходів щодо масових звільнень працівників за ініціативою роботодавця, встановлення більш сприятливих критеріїв масового вивільнення працівників, ніж це передбачено законодавством.

3.2. Мінімізації обсягів робіт на умовах аутсорсингу, укладення строкових договорів, сумісництва та суміщення, прийняття на тимчасову роботу тощо.

3.3. Недопущення використання на підприємстві нелегальної праці та нетипових форм зайнятості (без укладення трудових договорів або на умовах цивільно-правових договорів, виплатою необлікованої заробітної плати).

3.4. Збільшення обсягів фінансування професійної підготовки і перепідготовки кадрів, підвищення кваліфікації.

3.5. Недопущення примусового відправлення працівників у відпустки без збереження заробітної плати.

3.6. Впровадження системи наставництва.

3.7. Проведення постійної роботи з вищими навчальними закладами для комплектування підрозділів підприємства молодими спеціалістами.

3.8. Обов'язкового залучення до виробничої практики учнів професійно-технічних навчальних закладів за необхідними підприємству спеціальностями з метою їх подальшого працевлаштування на підприємство, укладення угод з професійно-технічними навчальними закладами щодо працевлаштування випускників.

3.9. Стимулювання працевлаштування молоді на підприємстві (зокрема, надання компенсації за оренду житла для іногородніх молодих спеціалістів, направлення до навчальних закладів для професійної підготовки без відриву від виробництва на умовах повної або часткової оплати такого навчання за рахунок роботодавця тощо).

3.10. Одночасного будівництва новобудов для забезпечення громадян житлом та об’єктів інфраструктури, зокрема дошкільних закладів, шкіл, закладів охорони здоров’я тощо.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на заступника Голови ФПУ Шубіна О.О.

Голова ФПУ **Г.В. Осовий**

Надіслано: керівництву ФПУ; членським організаціям ФПУ; структурним підрозділам апарату ФПУ, АПСВТ, канцелярії.

Додаток
до постанови Президії ФПУ
від 22.06.2017 № П-9-7

Інформація про ситуацію на ринку праці та дії профспілок

Економіка України, за оперативними даними І кварталу п.р., зберігає позитивну динаміку: зростання ВВП за підсумками січня-березня становило 2,4% порівняно з аналогічним періодом минулого року, що одразу ж позитивно позначилось на кількості наявних робочих місць – за даними Державної служби зайнятості, кількість вакансій за 4 місяці 2017 року зросла на 16,9 тис.

Відповідно до прогнозу макроекономічних показників на 2017 рік, очікується зростання української економіки в умовах збереження макроекономічної стабільності. Реальний приріст ВВП прогнозується на рівні 1,8%; індекс споживчих цін (у середньорічному вимірі) – 112,9%; індекс споживчих цін (грудень 2017 до грудня 2016) – 111,2%. Прогнозовані показники є близькими до прогнозу МВФ, а саме: 2% зростання ВВП, індекс споживчих цін (у середньорічному вимірі) – 111,5%. З урахуванням активного впровадження економічних і соціальних реформ, визначених у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду, у 2018 році прогнозується зростання ВВП на рівні 3%, у 2019 – на 3,6%, у 2020 – на 4%. Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) у 2018 році прогнозується на рівні 107%, у 2019 – 105,9%, у 2020 – 105%.

Разом з цим, в Україні сьогодні понад 60% громадян живуть за межею бідності (потребують соціальної підтримки з боку держави), менше відсотка відносять себе до середнього класу. Практично відсутні програми розвитку секторів економіки, надзвичайно низька зайнятість і, відповідно, великий відтік кваліфікованої робочої сили. Значна кількість біженців з Криму та Донбасу – вимушено переміщені особи (загалом це близько 2 млн населення) з великими труднощами інтегруються в суспільство у нових умовах як трудовий ресурс.

Продовжується ігнорування потреб малого і середнього бізнесу (МСП) та пересічних громадян. При цьому, згідно статистичних даних, сектор МСП посідає ключове місце в економіці за кількістю, зайнятістю та обсягом реалізації продукції. У 2014 році (без урахування діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) у загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні, яких налічувалось близько 1,93 млн, понад 99,9% становили суб'єкти малого та середнього підприємництва. З них 16,6 тис. суб'єктів середнього підприємництва (0,9% від загальної чисельності суб'єктів підприємництва), 1,9 млн – суб'єкти малого та мікропідприємництва (99,1% від загальної чисельності суб'єктів господарювання). В той же час великих підприємств у 2014 році налічувалось лише 497.

Сектор МСП відіграє значну роль на українському ринку праці. Загалом в МСП зайнято 6,9 млн осіб (в тому числі у ФОП 2,5 млн осіб), що становить 78,2% від загальної чисельності зайнятих на суб'єктах підприємництва, або 40% від зайнятого населення працездатного віку. Водночас, МСП сформовано 60,9% обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), в тому числі суб'єктами середнього

підприємництва 1 735,9 млрд грн (38,9% від загального обсягу), малого (в тому числі мікропідприємництва) – 981,3 млрд грн (22% відповідно).

Попри необхідність розвитку промисловості та МСП, тривалий час відбувається звуження природної бази трудового потенціалу, зокрема внаслідок значних обсягів трудової міграції працездатного населення за межі України, що викликано наявними деформаціями на ринку праці. В Україні не існує також комплексного підходу до прогнозування потреб виробничої та невиробничої сфер у кваліфікованих спеціалістах і робітниках з урахуванням структури національної економіки. Однією з найбільш серйозних проблем є відсутність достовірної статистики щодо реального співвідношення попиту й пропозиції кадрів на ринку праці України.

Чисельність зайнятого населення у 2016 році становила 16,2 млн осіб (у 2015 році 16,4 млн). Незважаючи на уповільнення зростання безробіття, обсяги та рівень безробіття залишаються значними. Так, чисельність безробітних становила 1,7 млн осіб (у 2015 р. – 1,6 млн). Рівень безробіття, за методологією МОП, становить 9,3%.

За різними експертними оцінками, соціологічними опитуваннями, обсяги трудових міграцій громадян нашої країни постійно зростають.

На фоні низької конкурентоспроможності вітчизняної економіки, незадовільного рівня оплати праці, безробіття, тіньової зайнятості і загального збіднiння українців, ринок праці близьких до України країн-членів ЄС створює і нові стимули та умови для відпливу працівників з України. Водночас кризова соціально-економічна ситуація, значна чисельність внутрішньо переміщених осіб внаслідок анексії АР Крим та військових дій на сході України створюють високу ймовірність подальшого зростання міграції з нашої країни.

За даними Європейського агентства з вирішення питань надання емігрантам притулку, Україна увійшла до першої шістки держав, звідки надходять прохання про притулок в ЄС. Крім України, до цього списку входять Сирія, Еритрея, Ірак, Сомалі і Нігер.

Результати діяльності ФПУ щодо регулювання ринку праці

Профспілки рішуче виступають за створення в Україні достатньої кількості сучасних, безпечних та високооплачуваних робочих місць.

На виконання вимог ФПУ, 15–16 червня 2016 року відбулись робочі зустрічі керівництва Федерації профспілок України та керівників галузевих профспілок із Першим віце-прем'єр-міністром – Міністром економічного розвитку і торгівлі України С. Кубівим. Під час зустрічі сторони дійшли згоди, що забезпечення повної та продуктивної зайнятості можливе лише шляхом розвитку вітчизняного виробництва, стабілізації роботи трудових колективів, подолання заборгованості із заробітної плати, спрямування інвестицій на модернізацію і оновлення основних виробничих фондів підприємств, а також вирішення специфічних питань життєдіяльності окремих галузей економіки.

З метою удосконалення державної політики зайнятості ФПУ домоглась розгляду цього питання під час слухань Комітету ВРУ з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення (слухання відбулись 15 червня 2016 року) та розробки відповідних законопроектів, робота над якими здійснюється Міністерством соціальної політики та профільним комітетом ВРУ.

Також, фахівці ФПУ долучились до підготовки та реалізації Програми гідної праці в Україні на 2016–2019 роки та взяли участь у підготовці пропозицій до плану реформування ДСЗ, який буде розроблено фахівцями ПРООН та МОП за

результатами реалізації проекту «Оцінка функціонування Державної служби зайнятості».

Регулярно відбуваються засідання регіональних координаційних комітетів сприяння зайнятості населення, на яких приймаються рішення щодо вжиття заходів для покращення локальної ситуації на ринку праці.

Завдяки активним діям членських організацій ФПУ укладаються угоди про співробітництво та взаємодію з організаціями роботодавців та центрами зайнятості щодо забезпечення збереження існуючих та створення нових робочих місць з гідною оплатою і безпечними умовами праці.

Крім того, профспілкові об'єднання координують дії з органами державної влади щодо працевлаштування внутрішньо переміщених осіб та учасників АТО.

Підготовка кадрів для економіки

Федерація профспілок України взяла активну участь у підготовці рекомендацій парламентських слухань на тему: «Професійна освіта як складова забезпечення кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення», які відбулись 24 травня 2016 року.

Також, за наполяганням профспілкової сторони, у травні 2017 року на засіданні НТСЕР було розглянуто питання «Про стан, проблеми та перспективи розвитку системи освіти, підготовки робітничих кадрів для галузей економіки з урахуванням потреб ринку праці».

Як парламентські слухання, так і засідання НТСЕР мають на меті створення умов для забезпечення ринку праці кваліфікованими кадрами, збереження та розвиток системи професійної освіти.

З 1 січня 2016 року набув чинності Закон України «Про зовнішню трудову міграцію», розроблений Урядом спільно із сторонами соціального діалогу. Закон спрямований на забезпечення правової основи регулювання трудової міграції громадян за кордон та здійснення заходів щодо реінтеграції мігрантів, які повертаються. Реалізація норм Закону передбачає сприяння реінтеграції мігрантів шляхом здійснення комплексу соціальних, правових, економічних та інших заходів, які потребують консолідації зусиль соціальних партнерів.

На виконання положень Закону Міністерством соціальної політики за участі фахівців ФПУ було розроблено План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їхніх сімей.

Водночас, завдяки спільним зусиллями соціальних партнерів були підготовлені Програма професійного навчання, професійної і трудової реабілітації та зайнятості демобілізованих учасників АТО та пілотний проект із залучення до роботи членів малозабезпечених сімей та внутрішньо переміщених осіб.

<u>Пріоритетні напрями діяльності ФПУ у сфері сприяння зайнятості</u>

Федерація профспілок України визначила створення умов для забезпечення повної та продуктивної зайнятості одним із головних пріоритетів діяльності на 2017 рік та планує зосередити увагу на вирішенні найгостріших проблем ринку праці, таких як удосконалення законодавства з метою сприяння створенню робочих місць; удосконалення системи підготовки кадрів для промисловості; забезпечення балансу трудових ресурсів (впровадження прогнозу та стратегічного планування на ринку праці); створення умов для скорочення тіньової зайнятості та зростання легальної праці.

Зайнятість та безробіття

З метою створення умов для забезпечення достатньої кількості сучасних робочих місць ФПУ зосередить увагу на таких напрямах, як удосконалення вітчизняного законодавства; імплементація найкращого світового досвіду до механізмів регулювання ринку праці; посилення спроможності профспілок впливати на виробничі процеси як на мікрорівні, так і в національному масштабі.

Підготовка кадрів для економіки

Для забезпечення потреб ринку високоосвіченими та професійними кадрами необхідно розробити чіткий механізм визначення реальної потреби у фахівцях для ринку праці, заснований на об'єктивній інформаційній базі, моніторингових дослідженнях і з урахуванням системи прогнозування розвитку ринку праці України; створити центри досліджень для здійснення аналізу регіональних і місцевих потреб ринку праці; удосконалити державну статистичну звітність у сфері професійної освіти і навчання.

Крім того, для забезпечення балансу трудових ресурсів профспілки вважають за необхідне запровадити державні і регіональні програми популяризації професійної освіти у засобах масової інформації розробити механізм психолого-педагогічного супроводу консультування з планування й розвитку професійної кар'єри.

Хоча Україна ухвалила Національну рамку кваліфікацій (НРК) ще у 2011 році, наразі так і не вдалося подолати процес загострення дефіциту кваліфікованої робочої сили та невідповідності між попитом та пропозицією фахівців на ринку праці. З метою прискорення адаптації системи освіти України до найкращих світових стандартів ФПУ активно долучилась до впровадження НРК, розробки професійних та освітніх стандартів і наразі налагоджує співпрацю з профільними міністерствами, організаціями роботодавців та міжнародними організаціями.

Міграційні процеси

Щодо створення умов для захисту українських працівників-мігрантів та їх реінтеграції, то, перш за все, необхідно подолати системні кризові явища в економічному та суспільному житті нашої держави, які й стають основною причиною трудової міграції. Профспілки мають домагатись від Уряду, бізнесу та інститутів громадянського суспільства об'єднання зусиль задля забезпечення в Україні європейського рівня життя, гідних заробітних плат, достатньої кількості сучасних та безпечних робочих місць, простих та чесних умов ведення бізнесу.

Лише тоді, коли Україна стане справедливою, соціальною та розвиненою державою, ми зможемо впевнено сказати, що наші громадяни більше не будуть змушені шукати кращого життя на чужині, і ми нарешті подолаємо таке ганебне явище, як виїзд наших громадян «на заробітки».

Узагальнено департаментом захисту
соціально-економічних прав ФПУ з урахуванням інформації
всеукраїнських профспілок та територіальних профоб'єднань